

zich tot het schrijven van eene Encyclopaedie zonder tevens het practisch doel voor oogen te houden, de studenten eener bepaalde faculteit in hun wetenschap in te leiden. Voor elke Encyclopaedie toch is zekere *κύκλος* noodig, en deze lag in de historische deeling der faculteiten gegeven. Alleen bij de philosophische faculteit week men hiervan door deeling van de taak af, en splitste in philosophische, philologische, historische en natuurkundige groepen; of waar, gelijk ten onzent, de natuurkundige en letterkundige faculteiten ook als faculteiten gesplitst zijn, onderscheidde men toch nog tusschen de philologische en philosophische taak der laatste. Aan dezen gang der encyclopaedische studie was een onmiskienbaar nadeel verbonden. In de eerste plaats toch schiet een jurist, een theoloog, een medicus, een philoloog allicht in wijsgeerige eenheid en kracht van denken te kort. Ten tweede werd de historische indeeling der faculteiten in plaats van het beginsel der wetenschap zelve motief van indeeling. Ten derde verlokte het practisch doel niet zelden om meer op de levering van een bruikbaar handboek, dan op het schrijven van eene wetenschappelijke Encyclopaedie bedacht te zijn. En ten vierde (een kwaad waar reeds Fichte en Gruber op wezen) raakte de vroegere gewoonte, de studeerende jongelingschap behalve in hun eigen vak ook in de *universitas scientiarum* in te leiden, al meer in onbruik. De academie werd een agglomeraat van faculteitsscholen, en de universiteitsidee in haar latere opvatting verloor iets van haar innerlijke waarheid.

§ 12. *Voorloopig resultaat.*

Het resultaat, waartoe ons dit overzicht van de ontwikkeling der encyclopaedische gedachte, in verband met de historie van den naam van Encyclopaedie leidt, kan aldus saamgevat: De encyclopaedische idee ontsproot uit het besef, dat we ook over de ons ten dienste staande kennis kunnen nadenken, en dat dit nadenken er toe leidt, haar stof groepsgewijze te ordenen. Dit besef vond aanvankelijk nog slechts een practische uitdrukking, zoo in het kiezen van den naam *ἐγκύκλιος*, als in de onderscheiding tusschen een hoogere en lagere, heilige of profane